Írta: Csányi Piroska
2020. február 09. vasárnap, 00:00 - Módosítás: 2020. február 25. kedd, 08:24

Tuskóhúzás, asszonyverés, bőgőtemetés, legényavatás
Érdekes farsangi népszokások

A farsang mindenütt a népi játékok és búfelejtő szokások mozgalmas időszaka. Nálunk, Magyarországon nyugatról átvett s különösen Németországból betelepített, igen érdekes és a különböző vidékeken változó népszokásokkal ünnepel a falu ilyenkor, a farsang ideje alatt. *A farsangi népszokások mindenütt kapcsolatosak a termékenység, a házasság, szerelem képzetével* s ehhez híven legények és leányok a főszereplői.

Tulajdonképpen mi a farsangolás, a *Karnevál* eredete? A népszokáskutató tudósok nagy része megegyezik abban, hogy a farsangi tréfák tulajdonképpen az ókori *Dionysos-kultuszból* erednek, amely a *primitív avatási szertartások csökevényének* mondható. A bohókás, farsangi jelenetek antik testvére tragikus színezetű volt: az ifjú istent, Dionysost széttépték a lázadó titánok. Athene megmentette *Zeus* számára Dionysos szívét és Zeus parancsára e szívet magához veszi egy halandó nő: *Semele* és újjászüli Dionysost a *termékenység istenét* .

Ehhez idomult a primitíveknél a serdülőkorban lévő ifjúnak avatási szertartása, amidőn átlépte a férfikor küszöbét. A szertartás az ifjak halálát és feltámadását ábrázolta. A farsangi népszokások tehát megőrizték Európa-szerte — és hazánkban is — az ősi avatási szertartás maradványait, aminek szimbolikus magyarázata abban rejlik, hogy a téli napforduló után már hosszabbodnak a napok s a rövidülő éjszakák a húsvétra, a tavasz termékenyítő erejére és a feltámadás közeledésére emlékeztetnek…

Tuskóhúzás, asszonyverés és „bőgőtemetés”

Farsangi népszokásainkban szerepel tehát a megölés és feltámasztás, mint ahogy a

primitívek avatási szertartásának is fő motívuma volt az ifjak megölése és feltámasztása. A legények azután — éppen úgy, mint a primitív népeknél az avatottak, akik a férfikorba léptek — *megverik az asszonyokat*
. Hazánkban több helyütt szokásos farsangkor ez az
„asszonykorbácsolás”
. A szokás eredete német, Schaumburgban a legények nem valami gyengéd módon korbácsolják meg a leányokat és asszonyokat. Az asszonynépségnek módjában van magát a veréstől valami ajándékkal megváltani, de az a leány, akit nem korbácsolnak meg a farsang idején, nem megy férjhez.

Magyar vidékeken különben leginkább a *tuskóhúzás* szokása maradt fenn. Göcsejben és Hetesben a leányos házak szobaajtai elé a legények nagy tuskót raknak. Ennek értelme az, hogy a leány, akinek először illik felkelni és a dolog után nézni, hadd húzza el a nehéz tuskót, ha már nem ment férjhez s nem vállalta még a házasság terhét…

Több helyen húzatják a még pártában maradt hajadonokkal a *disznóvályút* is. A vályú kötelét a leány derekára vetik és az egyik legény a vályút húzó leányt ostorral hajtja.
„Szokásban nagyon sok helyen
— mondja Csokonai is —,
hogy a meg nem házasodott ifjakkal és férjhez nem ment leányokkal valamely darab fát, vagy tőkét nevetség okáért vitetnek.”

A XVII. században a leányokat tehenek, vagy lovak módjára kocsiba fogták és a legközelebbi folyóvízig hajtották…

A Felvidéken régi szokás, hogy a farsang utolsó napján, húshagyókedden vagy másnap, hamvazószerdán tartják az úgynevezett, *„siheder-felszabadítást”*. Ez ismét az ősi férfivé avatás szertartásának csökevénye, illetőleg a Dionysos-kultusz fennmaradt szokása. Ipolyságon a legények hamvazószerdán összejönnek és
„bőgőtemetést”
rendeznek, amely abból áll, hogy ekkor a
„süheder fiúk legényekké szabadíttatnak fel hat botcsapással.”
Egy pintes borosüveget ásnak ugyanekkor a földbe s ezt az üveget csak a jövő esztendőben, ugyanezen az ünnepségen veszik ki a földből.

Egyébként is van rá sok adat, hogy a legényeket éppen farsangkor avatták férfivé. Ez volt a

német Burschenschaftok főünnepe is, amikor próbára tették a felavatandók képességeit. *A Burschenschaft lényege a verekedésben való összetartás volt,*
majd bizonyos italmennyiség elfogyasztása következett, azután befeketítették a felavatandó arcát és egy seprővel alaposan helybenhagyták. Ha ezt is kiállta, akkor felvétetett a legények sorába.

A csángó „kukák”

Rendkívül érdekes farsangi népszokás volt divatos a csángóknál, akiket — mint ismeretes — a magyar kormány az elmúlt év folyamán Bukovinából a Bácskába áttelepített. A csángók farsangi maskarázása eredetileg bolgár népszokás volt, amit a Brassó környékéről kivándorolt székely csángók vittek magukkal. Brassó elővárosa ugyanis *Bolgárszeg*, amely hajdan bolgár nemzetiségű község volt. A bolgárok hasonló farsangi játékainál használt
„kuka”
kifejezést egy ideig fenntartották a csángók is, ma már azonban álarcos főalakjuknak ez a megjelölése az oláh
„matahala”
(ijesztő, mumus) szóval cserélődött fel. A farsangi maskara fejét ijesztő álarc födi, kezében korbácsot tart. A csángó „kukák” közül néhányan nőnek is felöltöznek és a legény-kukák és leány-kukák között háborúság keletkezik. A gyermekeket korbáccsal, a leányokat döglött madárral ijesztgetik. Ezt a döglött madarat később megsütik, majd széttépik és itt — elérkezünk a Dionysos-kultusz szimbolikus széttépési szertartásához.

A kör tehát bezárul. Farsangi népszokásainkban mindig és mindenütt a természet halálát és az örök termékenység feltámadását ünnepeljük. Mókákkal, vidám tréfákkal búcsúztatják a telet, amely átadja helyét a feltámadásnak, a madárdalos kikeletnek.

Forrás: Délmagyarország 1942. 18. évfolyam 14. szám 4.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Delmagyarorszag_1942_01/?query=n%C3%A9pszok%C3%A1s&pg=119&layout=s